

Василь Іздебський — териолог, дослідник фауни Нижнього Придніпров'я

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Vasyl Izdebsky, a mammalogist, researcher of the fauna of the Lower Dnipro. — An essay on a researcher of mammals of the Taurian steppe region, who devoted himself to the study of regional fauna and its protection, the promotion of knowledge about the needs of nature protection and the dissemination of such knowledge through education. The researcher began his scientific career by studying the fauna of murine rodents of the Lower Dnipro, devoting considerable attention to unique fauna, including steppe birch mice and mound-building mice, and later to the analysis of rodent fauna in general. The second period of his work was associated with the study of game fauna, mostly of carnivorous mammals.

Біографічні деталі¹

Василь Михайлович Іздебський народився 16 травня 1931 р. у с. Новокиївка Каланчацького району Херсонської обл. Після закінчення школи вступив до Херсонського педагогічного училища, після якого (1950) був зарахований без вступних іспитів на природничий факультет Херсонського педінституту ім. Н. К. Крупської (Сталінський стипендіат, випуск 1954 р.).

Ще в студентські роки брав участь в експедиціях Інституту зоології АН УРСР (ІЗАН) по регіону. Після навчання пройшов військову службу в Закавказзі (командир відділення розвідки та замполіт автороти). Після служби в армії отримав роботу асистента і старшого викладача кафедри зоології Херсонського педінституту, був деканом природничого факультету.

Рис. 1. Василь Михайлович Іздебський — викладач кафедри зоології Херсонського педінституту. Фото 1960-х рр., за сайтом ХПУ <https://bit.ly/3dpsNW5>

¹ Біографічні деталі та фото запозичено з вебсайту Херсонського педагогічного університету, зі статті пам'яті дослідника (Самсакова 2020).

Пройшов аспірантуру ІЗАН і 1965 р. захистив дисертацію на ступінь кандидата біологічних наук. Після захисту і до пенсії працював на природничому факультеті ХДПІ (загалом понад 40 років), пройшов шлях від доцента до завідувача кафедри зоології, був завідувачем підготовчого відділення та деканом природничого факультету.

Пошов з життя 28 жовтня 2005 р., похований в м. Херсон.

Ключові доробки в галузі теріології

Дисертаційне дослідження, як і всі подальші наукові доробки, були суто теріологічними; тема дисертації — «Гризуни Нижнього Подніпров'я (фауна, екологія, практичне значення)». Гризуни були його основним об'єктом досліджень і надалі.

Серед його наукових праць першого (дисертаційного) періоду панують результати досліджень гризунів Нижнього Подніпров'я, включно з описами окремих видів і груп, як от мишівок степових (Іздебський 1962), мишей курганцевих (Іздебський 1967а), а також гризунів загалом — їх історії досліджень (Іздебський 1967b) та огляду всіх наявних видів (Іздебський 1978).

У післядисертаційний період Василь Михайлович докладав зусилля до вивчення мисливської фауни. Базовою точкою його досліджень стало Гаврилівське державне мисливське господарство (сmt Велика Олександрівка). Це позначилося й на тематиці його наукових публікацій. Об'єктами його уваги стали вовки Північного Причорномор'я (Іздебський 1979), дикі свині Таврійських степів (Іздебський & Тарасов 1982), сучасний стан родини мустелових в регіоні Нижнього Дніпра (Іздебський & Роман 1998). Більшість праць останнього часу були у збірниках матеріалів конференцій¹.

Загалом Василь Іздебський є автором близько 70 наукових робіт.

Як теріолог він був членом Всесоюзного теріологічного товариства.

Основою життя Василя Іздебського була педагогічна діяльність в інституті: лекції, практичні заняття та польові практики.

Рис. 2. Під час екскурсійного заняття в Херсонському краєзнавчому музеї. Кінець 1970-х рр. <https://bit.ly/3EK74sZ>

¹ Серед них конференція з назвою «Жовтень та наука. Тези спільних доповідей викладачів та студентів» (1998). Що змушувало колег робити такі пропагандистські заходи — не відомо.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Василь Михайлович активно займався громадською роботою, був депутатом Херсонської міської ради, почесним членом Українського Товариства охорони природи, заступником голови обласного Товариства охорони природи, членом Товариства «Знання». Ним опубліковано понад 200 нарисів про природу Херсонщини (Самсакова 2020), протягом п'яти років він вів передачі «Вікно в природу» та «Рідна природа» на обласному телебаченні та радіо.

Василь Издебський був нагороджений почесними грамотами Міністерства освіти України, 9 медалями, 5 нагрудними знаками тощо. Йому надано звання «Почесний член Українського Товариства охорони природи» (1976) та «Відмінник охорони природи України» (1983).

Література

- Издебський, В. М. 1962. До екології мишівки степової на Херсонщині. *Збірник праць зоологічного музею (Київ)*, 31: 110–112.
- Издебский, В. М. 1967a. Материалы к экологии курганчиковой мыши. *Материалы докладов научной конференции, посвященной 40-летию Черноморского госзаповедника АН УССР*. Киев, 37–41.
- Издебский, В. М. 1967b. История исследований грызунов Нижнего Приднепровья. *Материалы докладов научной конференции, посвященной 40-летию Черноморского госзаповедника АН УССР*. Киев, 14–23.
- Издебский, В. М. 1978. Грызуны Черноморского государственного заповедника. *50 лет Черноморскому государственному заповеднику: Материалы республиканского семинара-совещания*. Наукова думка, Київ, 60–62.
- Издебский, В. М. 1979. Волки в Северном Причерноморье. *Экологические основы охраны и рационального использования хищных млекопитающих: Тезисы докладов Всесоюзного совещания*. Москва, 107.
- Издебский, В. М., Н. А. Тарасов. 1982. Кабаны в Таврических степях Северного Причерноморья. *Тезисы докладов III съезда Всесоюзного териологического общества СССР. Том 2*. Москва, 221–222.
- Издебский, В. М., Е. Г. Роман. 1998. Современное состояние семейства куньих фауны Нижнего Днепра. *Октябрь и наука: областная научно-практическая конференция*. Тезисы совместных докладов преподавателей и студентов. Херсон, 111.
- Самсакова, І. 2020. Пам'ятаємо наших викладачів! (28 жовтня — 15 років з дня смерті Василя Михайловича Издебського). *Херсонський державний університет (вебсайт)*. 28.10.2020. <https://bit.ly/33507Vj>

ЗАГОРОДНЮК, І. Василь Издебський — териолог, дослідник фауни Нижнього Придніпров'я. — Нарис про дослідника териофауни регіону Таврійських степів, який присвятив себе як вивченню регіональної фауни, так і її охороні, пропаганді знань про потреби охорони природи та поширення таких знань через просвіту й освіту. Дослідник почав свій науковий шлях з вивчення фауни мишовидих гризунів Нижнього Подніпров'я, присвятивши значну увагу унікальним представникам фауни, включно з мишівками степовими та мишами курганцевими, а згодом і аналізу фауни гризунів у цілому. Другий період був пов'язаний з вивченням представників мисливської фауни, переважно хижих ссавців.